

УДК (7+008)(477.81)

В.Г. Виткалов

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ РІВНЕНЩИНИ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

[Рецензія на монографію Сергія Виткалова «Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності». – Рівне: ППДМ, 2012. – 416 с., іл.]

Характерною рисою сучасної Рівненщини є спроба відтворити свій культурний поступ у пам'ятках образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва, а надто – у писемних пам'ятках, свідченням чого є активізація друку різноманітних оглядів про те чи інше явище, культурну подію тощо. Утім, друку монографічних видань, які б повною мірою охоплювали культурний простір краю, створено ще не було. І поява монографії кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету Сергій Виткалова «Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності» виявилася першою і досить вдалою такою спробою.

Це – перше синтетичне наукове видання, що охоплює різні сфери культури в її еволюції, зокрема розглядає стан і роль спеціальної освіти в подальшому розвитку мистецької діяльності, музейну та замкову мережу й питання її охорони в програмах діяльності місцевих органів влади; культурно-дозвілєву сферу; аналізується в ній й культурний потенціал обласного архіву, мистецька палітра краю, а саме – вокально-хорове, інструментальне, кіно-фотомистецтво, альтернативна музика, театральна творчість, фестивальний рух, експериментальна діяльність у культурній сфері загалом, а також чи не вперше у такому форматі представлено «зелений туризм» у його розмаїтті.

Видання є достатньо інформаційно-насиченим, адже на розгляд читача подано 25 параграфів, що складають 5 розділів, загальний обсяг яких становить 37,9 др. аркушів.

Матеріал монографії добре ілюстровано – понад 180 фотографій та дві кольорові вставки світлин із 48 аркушів переконливо розкривають культурно-мистецький потенціал Рівненщини. Тематична спрямованість видання достатньо повно відображена в самому його змісті:

Розділ I. Теоретико-методологічні проблеми дослідження регіональної культурної практики

1.1. Джерельна база та історіографія дослідження культурно-мистецьких процесів Волинського краю.

1.2. Монографічна і довідникова література.

Розділ II. Історичне підґрунтя культурних процесів

2.1. Витоки художнього життя міста.

2.2. Театральне мистецтво у системі формування духовності та основ національного світогляду населення (50-70-ті роки ХХ століття).

2.3. Художнє аматорство доби у системі культурного обслуговування населення.

2.4. Культурологічна освіта як основа культурної діяльності в краї (Рівненський факультет Київського державного інституту культури).

2.5. Початкова та середня спеціальна ланка мережі художньої освіти (школи естетичного виховання, музичне училище та Дубенський коледж культури і мистецтв РДГУ).

Розділ III. Культурно-мистецький потенціал Рівненщини в умовах сьогодення

3.1. Пам'ятки архітектури (замки, монастирі та церкви) краю.

3.2. Культурно-мистецький чинник як фактор духовного становлення держави.

3.3. Інформаційний простір сучасної Рівненщини.

3.4. Клубний потенціал області: експериментальний досвід Рівненщини.

3.5. Бібліотеки у системі інформаційної діяльності.

3.6. Державний архів Рівненської області як інформаційний центр.

3.7. Музейна мережа в системі культурної діяльності краю.

3.8. Охорона історико-культурної спадщини в Програмах діяльності місцевих органів державної влади.

3.9. Національно-культурні меншини краю як фактор оптимізації духовного життя Рівненщини.

Розділ IV. *Сучасна Рівненщина як сфера реалізації культурних можливостей її населення*

4.1. Кіномистецтво і сучасне фото як культурний феномен.

4.2. Театральне життя краю на зламі епох.

4.3. Фольклорна основа художньої культури краю.

4.4. Фестивальний рух на Рівненщині: загальна характеристика.

4.5. Творчі здобутки у сфері музичного життя.

4.6. Рівненщина туристична («зелений туризм») як фактор активізації життєдіяльності місцевого населення).

Розділ V. *Проблеми і тенденції культурного поступу сучасної Рівненщини*

5.1. Культурні проблеми Рівненщини в умовах глобалізаційних викликів сучасності.

5.2. Тенденції розвитку сучасного культурного процесу та можливі шляхи розв'язання його проблем.

5.3. «Творчі портрети» діячів культури та окремих художніх колективів краю:

– Заслужений художник Міжнародної федерації фотомистецтва (EFIAP) Олександр Харват;

– Завідувач кафедри культурології РДГУ, професор Володимир Виткалов;

– Педагогічний склад Народного ансамблю сучасного танцю «Едельвейс»;

– Голова Рівненської обласної спілки художників Національної Спілки художників України Феофан Бобрик;

– Артист Академічного музично-драматичного театру – Народний артист України Георгій Морозюк;

– Художній керівник Зразкового духового оркестру «Смига» Дубнівської районної державної адміністрації Василь Гайдайчук;

– Заслужений майстер народної творчості України Оріся Рябунець;

– Голова Рівненської міської спілки краєзнавців Національної спілки краєзнавців України Богдан Столярчук;

– Член Рівненської обласної організації Національної спілки художників України Петро Подолець;

– Член Рівненської обласної організації Національної спілки художників України Михайло Йориш;

– Директор Тучинського Центру народної творчості і дозвілєвої роботи Святослав Гірак;

– Голова Правління Рівненської обласної організації Національної Спілки дизайнерів України Олексій Литвин;

– Член Рівненської обласної організації Національної Спілки художників України Костянтин Литвин;

– Майстер народної творчості Рівненщини Леонід Гринбокий.

До переваг видання слід віднести намагання автора охопити широкий спектр культурної діяльності, звернутися в окремих випадках до витоків того чи іншого явища, простежити його еволюцію на достатньо широкому соціально-культурному тлі. Це достатньо переконливо вдається йому на прикладі, приміром, аналізу становлення культурологічної освіти, наслідках її впровадження в області. І в цьому плані відповідний розділ монографії подає нам чимало цікавого матеріалу про перших викладачів інституту культури, формах їх

роботи, результатах, втілених у мистецькій діяльності їх вихованців тощо.

Оригінальним видається й матеріал, пов'язаний з еволюцією інститутів культури в країні як культурологічних закладів і розгляд їх стану у сучасних умовах. Тому слушним виявляються роздуми автора стосовно принципів підходу до формування кадрового корпусу викладачів та студентів цих закладів, навчальних планів та програм, порівняльна характеристика студентського складу різних епох, характеристика їх рівнів підготовки на базі освітньо-кваліфікаційних рівнів молодшого спеціаліста у колишніх музичних училищах та училищах культури і ВНЗ тощо. Автор, здається, намагався вперше показати не лише потужний культурний простір, що сформувався за роки державної незалежності України в краї, його носіїв та генераторів, проілюструвати це на прикладі мозаїки культурно-мистецьких заходів, ініціатив, нових форм рецепцій на національно-культурні зрушення в країні, але й подати вдумливого читачеві аналіз тієї літератури, що з'явилася на хвилі націєтворчих процесів. Адже її тематичний ряд також значною мірою висвітлює форми виявлення культурної активності та національної свідомості місцевого населення, показує його, так би мовити, «культурну характеристику» в контексті доби.

Ще однією позитивною рисою видання є широке використання джерельного матеріалу – інформації з поточних архівів установ культури, приватних архівів митців, характеристики подій, постатей, даних сучасними організаторами культурного життя Рівненщини тощо. Про це йдеться у першому (теоретико-методологічному) розділі (с. 14-36) і це достатньо повно та переконливо підтверджується подальшим матеріалом монографії. Адже введення до тексту книги повного зібрання картин, «географії» їх експонувань, технічних характеристик полотен приміром, першого голови обласної Спілки художників вже незалежної України, дає змогу фактично ввести до культурного обігу ці пам'ятки, привернути увагу широкої громадськості до їх збереження, а професіоналів-мистецтвознавців – до їх подальшого вивчення.

Це можна сказати і про детальне розкриття форм і напрямів діяльності органів державної влади з питань охорони культурної спадщини краю. І достатньо розлогий аналіз низки програм, спрямованих на цю сферу, наведення даних стосовно фінансової їх підтримки, проблем у їх подальшій реалізації тощо, як і аналіз форм підтримки місцевих митців та ініціатив, виявляє й певне громадське ставлення автора до культурного розвитку краю, засвідчує високий рівень його політичної культури та громадянської зрілості.

Згадаємо в контексті рецензування монографії і про «зелений туризм» – достатньо нову форму соціально-фінансової активності місцевого населення (С. 303-316). Деталізація в тексті книги форм підтримки цього явища органами державної влади, характеристики наявних садиб та їх туристичного й мистецького потенціалу, думаю, приверне увагу значної кількості громадян до можливих і достатньо оригінальних форм релаксації на місцевому ґрунті. Адже Рівненщина є достатньо унікальним краєм у природно-кліматичному аспекті України. А подання деталізованих, сформованих як «технічний паспорт», реєстру пам'яток архітектури (церков, замків, монастирів тощо) по районах області, із зазначенням часу створення, ролі в культурному просторі, інших технічних характеристик, є безцінною пам'яткою для туристів та формою збереження в нашій свідомості інформації про культурний потенціал Рівненщини, його подальшого співставлення з іншими регіонами країни.

Перевагою видання, на думку редактора, є й шире намагання автора зберегти для нащадків інформацію про те, що ХХ століття було не лише часом локальних конфліктів, формування і розпаду тоталітарної системи в країнах Європи, часом інших політико-економічних негараздів, але воно стало й часом яскравих експериментів у культурній сфері. І ці експерименти достатньо специфічно виявлялися на регіональному рівні, оскільки саме регіони є, завжди були і будуть носіями оригінальної культури, осередками збереження локальних культурно-мистецьких традицій. Тут, у регіонах, а надто – західноукраїнському, зберігається безліч яскравих форм народної культурної практики, забутих чи занедбаних у

центральної чи східній частинах України. А введення до тексту книги спеціального розділу, спрямованого на характеристики окремих постатей, що впливають на культурний розвиток краю, «творчих портретів» окремих мистецьких колективів та їх керівників, є його характерним уособленням, дає змогу у майбутньому продовжити цю практику, адже кадри професіоналів справді вирішують усе.

І, насамкінець, відзначимо технічний бік видання, а саме: професійно виконані додрукарські роботи, здійснені завідувачем відділу Волинської ікони Рівненського обласного краєзнавчого музею В.Д. Луцем: робота з фотоматеріалом (адже чимало світлин, відтворених у монографії, було зроблено ще на початку ХХ століття), версту тексту, форму розміщення Іменного та Географічного покажчиків тощо, що допомогло краще сформувати текст, зробити його більш доступним читачеві та забезпечило книзі достатньо презентабельний вигляд.

У цьому ж ряду слід наголосити й на достатньо вдалому розміщенні джерельної бази та історіографії, а саме – після кожного розділу. Адже монографію відзначає досить потужна інформаційна база – понад 900 посилань, значна частина яких – матеріали поточних архівів установ культури, приватні архіви та періодика. І саме такий спосіб дає змогу читачеві краще орієнтуватися у документальному підтвердженні розгляду тієї чи іншої проблеми.

Як і кожне видання, аналізована книга має окремі технічні огріхи, які, хоча й не впливають на загалом її високу наукову вартість, однак вносять певний дисонанс у загальний її контекст. Йдеться про неточності у визначенні окремих посад, технічний бік оформлення деяких джерел, дещо зменшений ракурс подання окремих зразків візуального ряду, через що втрачається художньо-інформаційна насиченість такого зразка тощо.

Однак, сподіваюся, що аналізоване видання стане корисним у подальшій практиці дослідження регіональної культурно-мистецької проблематики, розширить наше уявлення про культурний потенціал цього самобутнього поліського краю, стане зразком для наслідування у вивченні подібних проблем.

Джерельні приписи

1. Виткалов С.В. Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності: Монографія / Сергій Виткалов. – Рівне: ПП ДМ, 2012. – 416 с.; 48 іл.

Резюме

Аналізується монографія місцевого автора «Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності».

Ключові слова: культурно-мистецький потенціал, Рівненщина, дослідження.

Summary

Vytkalov V. Cultural and art potential of the Rivne area as article of scientific research

The monograph of local author is analysed «Rivne area: cultural and art potential in the paradigms of contemporaneity».

Key words: cultural and art potential, Rivne area, research.

Аннотация

Анализируется монография «Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності».

Ключевые слова: художественный потенциал, Ровенская область, исследование.